

Mult stimate Domnule Rector!

Stimați colegi de la Universitatea „Ștefan cel Mare” Suceava!

Stimați colegi de la Universitatea „Yurii Fedkovici” Cernăuți!

Astăzi am marea onoare de a primi titlul de Doctor Honoris Causa a Universității „Ștefan cel Mare” din Suceava. Aduc mulțumiri colectivului universității, membrilor Senatului și personal domnului Rector pentru înalta apreciere a activității mele.

Doresc să menționez faptul că aceasta este nu numai mențiunea meritelor mele, dar și a întregului colectiv al universității. Colaborarea dintre universitățile noastre este un exemplu de dezvoltare a relațiilor de prietenie între cercetători, cadre didactice și studenții celor două state vecine, exemplu de colaborare transfrontalieră fructuoasă și de succes.

La începutul mileniului al III-lea, relațiile dintre universitățile, țările și popoarele noastre se încadrează în contextul de dezvoltare umană, împreună cu toate realizările, problemele și provocările sale.

Principala tendință negativă a societății moderne în țările noastre, precum și în toată lumea, rămâne situația de criză în economie, ceea ce duce la creșterea abuzului birocratic, denaturează rolul constructiv al statului și politizează societatea. Politica e mult prea costisitoare pentru societate și de atât pe prim plan apare necesitatea de autoorganizare socială a populației, dezvoltare creativă a activității oamenilor, crearea societății civile. Iar în întregul proces de dezvoltare rolul esențial trebuie să revină universităților, ele fiind centre de știință, educație și cultură în societate. Noi am făcut suficient de mult în domeniile de cercetare științifică, schimburile de programe educaționale, mobilități de studenți, cadre didactice, însă în aceste domenii mai avem unde și ce dezvolta.

Misiunea universității în societate este mai largă decât pur și simplu de a face cercetări în știință și de a educa tineretul. Universitățile sunt deasemenea centre de spiritualitate cu vocația de a gândi problemele vieții, de a forma în societatea umană anumite repere morale și etice, de a îngriji dezvoltarea cerințelor culturale, preferințelor estetice în conformitate cu diversitatea progresului.

Astăzi, eu aș dori să mă opresc asupra unor particularități ale vieții contemporane, asupra sarcinilor care stau în fața universităților și intelectualității.

În ultimii ani ai veacului trecut, la răscrucea dintre milenii, în mod semnificativ s-au accelerat procesele istorice. Viitorul vine atât de repede, încât oamenii nu reușesc să se adapteze, în timp ce viitorul iarăși se schimbă. Încă în trecut nu prea îndepărtat părinții și copiii trăiau în același tip de cultură. Astăzi, oamenii mai în vârstă de 60 de ani, generațiile de mijloc și tineretul trăiesc în subculturi diferite. Este dificil de a îmbina într-un sistem de valori pe oamenii care cunosc noțiunile de patefon, galoșe și fanfară, la marginea satului pe toloacă sau chiar în parcul orășenesc, și pe tineretul cu CD-uri și cu viziunea formată din fragmente video și idoli de cultură pop.

Esențial s-a schimbat viziunea universală. Dacă cândva lumea trăia în comuniune cu natura, spre exemplu, cu răsăritul și apusul soarelui, cu particularitățile climei și de sezon, acum, însă, lumea este percepută prin intermediul electronicii, mass-media, opiniei publice ș.a.

Comunitatea umană care a intrat în mileniul III, în mare parte o formează oamenii ce presimt apropierea răului. În secolele precedente forțele sociale deformante au atins în general guvernele și elitele conducerii. În secolul XX umanitatea a trecut și prin două războaie

mondiale și zeci, chiar sute de conflicte locale. Existau în trecutul istoric state cu regimuri severe și chiar dictatoriale. Spre regret, și în zilele noastre, există țări unde guvernul nu își îndeplinește propriile legi. Acest fapt complică protecția socială a omului și nu garantează respectarea drepturilor și libertăților lui.

Pe parcursul istoriei umanitatea a ales diferite căi de îmbunătățire a viitorului său. Astfel, astăzi ne este clar, că cel mai de preț este patrimoniul etic, adică ceea ce a fost testat de-a lungul veacurilor de experiența omenirii, ceea ce a influențat esențial diferite părți din viața societății. Un exemplu al influenței sistemului etic religios asupra structurii organizatorice statale este cunoscutul fenomen al capitalismului bazat pe teoria lui Konfuțiu. Acest model de organizare a producției și în general a societății are succes în China și chiar a putut arunca o provocare capitalismului liberal din SUA. Iar vizita recentă a președintelui Chinei la Washington a fost considerată de mulți politologi un fel de „transmitere a torței”.

Istoria universală ne învață că există o limită a moralei, încălcarea căreia duce la moartea societății. Potrivit datelor unor renumiți savanți, pe parcursul omenirii, au existat aproximativ 20 de civilizații, dintre care au supraviețuit cea Budistă, Creștină și Musulmană, adică acelea care au creat mari valori morale. Deci, morala în marea ei perspectivă se referă nu numai la normele de conduită umană, ci la modul de supraviețuire a oamenilor. Statele care au ignorat, sau au încălcat aceste norme nu au existat mai mult de câteva decenii. Morala nu poate fi veche sau nouă, ea este veșnică, pentru că avem cele 10 porunci, acele imperative etice care sunt alcătuite în mod clar și care au trecut prin întreaga istorie a omenirii.

Oamenii întotdeauna și-au respectat sfinții ca autorități morale care au conturat speranța lor spre viitor. Astăzi, rolul autorităților morale crește considerabil datorită răspândirii imediate de către mass-media a oricărei informații, în toată lumea. Nu întâmplător, în secolul XX, astfel de autorități precum Gandhi, King, Maica Tereza, Saharov, Ioan Pavel al II-lea au avut o mai mare influență asupra oamenilor decât marile partide politice. Viitorul fiecărui popor este determinat nu de avere și bogății minerale, ci de nivelul spiritual al societății, de potențialul ei științific și intelectual.

Cred că printre sarcinile universității se numără: răspândirea, altoirea și propagarea valorilor morale, sprijinirea în societate a autorităților morale, educarea morală a politicienilor.

Conform calculelor, viața omului durează aproximativ 700 de mii de ore. Ditre care 400 de mii revin somnului și servirii corpului. Pentru viața spirituală rămân doar aproximativ 200 de mii. Aceasta este foarte puțin, însă timpul are o capacitate feierică – timpul se prelungește datorită conținutului cu valoare spirituală.

Noțiunea de spiritualitate are un șir de trăsături, printre care prima în listă este toleranța, și ea înseamnă nu doar răbdare, ci și înțelegere.

Nici un scop din viața practică a omului nu poate fi unic. Altfel omul s-ar transforma într-un subiect de credință fanatică. Însă din practica secolului XX demonstrează că fanatismul este un mare pericol pentru umanitate. El poate transforma oamenii cinstiți și buni în răufăcători. Spre exemplu, cândva mulți oameni cinstiți au crezut în fanatism în lupta de clasă care de fapt justifică toate forțele răului.

Înțelepciunea însă constă în capacitatea de-a înțelege că viața umană este mai presus decât valorile superficiale. Societatea nu poate

cere în permanență de la oameni jertfe, cu atât mai mult nu poate cere moartea. Bertold Brecht scria: „nefericită este societatea care are nevoie de eroi”. Un alt intelectual – Umberto Eco – scria: „Să vă temeți de cei, care pot să-și dea viața pentru dreptate. De regulă, ei jertfesc și viețile altora, ba chiar înainte de-a jertfi viața lor. Ba chiar de multe ori închină viețile altora în locul vieții lor”.

Important este de asemenea și principiul unei confruntări lipsite de violență între bine și rău. Aceasta nu înseamnă că nu se poate face violență împotriva dușmanilor societății, dar este cazul să înțelegem că violența nu se aplică atunci când este posibil, ci doar atunci când este necesar. De asemenea, trebuie să nu uităm că violența duce la rău, uneori la mai mare rău, decât a fost scopul.

Sarcina universităților este de a fi centre de spiritualitate în societate. Ar fi minunat dacă spiritualitatea ar deveni normă de conviețuire a oamenilor. Aceasta nu este deloc simplu, însă este una din misiunile universităților.

Universitățile trebuie să învețe și să educe personalități politice care, slujind omului, serviciului, statului ar fi drept un exemplu pentru societate. Cunoștințele produse și transmise de către universitate trebuie să fie busola formării viziunii științifice pe tărâmul spiritual. Această busolă trebuie să indice calea de căutare a adevărului, să fie îndrumător în problemele cotidianului.

Globalizarea schimbă aspectul lumii noastre complicate și contradictorii. Astăzi, popoarele Planetei ca niciodată simt acut interdependența, iar distanțele de mii de kilometri se reduc brusc...

E timpul când umanitatea trebuie să mediteze: globalizarea aduce bine sau rău? Care sunt posibilitățile de realizare ale acestui proces? Ce amenințări evidente sau ascunse conține globalizarea?

Globalizarea are loc operativ datorită răspândirii rezultatelor progresului științific și tehnic. În special, aceasta se referă la domeniile legate de formarea pieții mondiale de bunuri și de capital. Un rol important îl joacă Internetul, mijloacele de comunicare la nivel mondial, sistemele electronice de informare.

În același timp, globalizarea înseamnă și impunerea unui mod occidental de viață. Defapt, se realizează dictatul statelor puternice asupra celor mai slab dezvoltate economic. Aceasta duce la lichidarea barierelor naționale în economie și implicarea economiei naționale pe piața mondială, unde în lupta de concurență dură câștigă cel mai puternic.

Globalizarea în sens larg se observă pe parcursul mai multor secole. Ea poate fi considerată și dezvoltarea „noosferei” – sferei rațiunii, și mișcările ecumenice, și multe alte procese ale civilizației. Ideea de globalizare a fost folosită de nenumărate ori în istoria politicii, începând cu renumitele marșuri ale lui Alexandr Macedon și terminând cu ideile dominației universale și „revoluției mondiale”.

Însă aceste procese nu se referă la bazele antropologice ale istoriei și culturii universale. Umanitatea a fost și rămâne un arhipelag etnic. Continuă să existe centre culturale specifice cu frontiere naturale: Zona Mediteraneană, Europa, China, Rusia, America, Africa, zona Oceanului Pacific. Ele sunt părți integrante ale unui proces mondial, însă cu specificul lor.

Democrația deasemenea se globalizează; pe calea dezvoltării democratice sunt mai mult de jumătate din statele lumii; democrația devenind imperativul epocii noastre. Însă prin democrație nu trebuie să înțelegem pur și simplu puterea majorității. Astăzi, în societățile dezvoltate este cunoscut faptul că democrația înseamnă în primul rând stăpânirea legii în comunitatea juridică, principiul de pluralism, toleranță, libertate și afirmarea personalității.

Astăzi, eu cred, că pe lângă importanța progresului științifico-tehnic și necesitatea dezvoltării acestor domenii crește și rolul științelor umaniste care ar trebui să studieze procesele sociale, să urmărească și să prognozeze consecințele lor, să distingă schimbările care au loc permanent în societate. Acestea sunt sarcinile noastre, ale colegilor noștri și ale instituțiilor noastre.